

PUOLUSTUSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 1/2002 vp

Hallituksen esitys Tanskan, Suomen, Norjan ja Ruotsin välillä puolustusmateriaalialan teollisuuden yhteistyön tukemisesta tehdyn sopimuksen hyväksymisestä ja laiksi sen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta sekä laiksi puolustustarvikkeiden maastaviennistä ja kauttakuljetuksesta annetun lain 4 ja 5 §:n muuttamisesta

Ulkoasiainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 6 päivänä helmikuuta 2002 lähettäessään ulkoasiainvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen Tanskan, Suomen, Norjan ja Ruotsin välillä puolustusmateriaalialan teollisuuden yhteistyön tukemisesta tehdyn sopimuksen hyväksymisestä ja laiksi sen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta sekä laiksi puolustustarvikkeiden maastaviennistä ja kauttakuljetuksesta annetun lain 4 ja 5 §:n muuttamisesta (HE 238/2001 vp) samalla määrännyt, että puolustusvaliokunnan on annettava lausuntonsa ulkoasiainvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- yksikön päällikkö Pilvi-Sisko Vierros-Ville-neuve ja lähetystöneuvos Katri Silfverberg, ulkoasiainministeriö
- kaupallinen neuvos Arto Koski ja kaupallinen sihteeri Martina Temmes, puolustusministeriö
- ylitarkastaja Kaj Niemi, kauppa- ja teollisuusministeriö
- ylijohtaja Mika Purhonen, Huoltovarmuuskeskus
- johtaja Markku Lakomaa, Patria Industries Oyj
- toimitusjohtaja Jan Koivurinta, Nammo Lapua Oy
- toimitusjohtaja Pasi Niinikoski, Nexplo Vihtavuori Oy
- asiamies Henrik Nordell, Suomen puolustus-teollisuusyhdistys ry.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan eduskunnan hyväksyttäväksi Tanskan, Suomen, Norjan ja Ruotsin välillä 9.6.2001 allekirjoitettu sopimus puolustus-

materiaalialan teollisuuden yhteistyön tukemisesta. Sopimuksen tarkoituksena on luoda poliittiset ja oikeudelliset puitteet sopimuspuolten

puolustusmateriaaliteollisuuden yhteistyön laajentamiselle niin, että pohjoismainen ja sen mukana kotimainen puolustusmateriaaliteollisuus säilyisi elinkelpoisena ja kilpailukykyisenä kiristyvässä markkinatilanteessa. Sopimus sisältää määräyksiä muun muassa sopimuksen soveltamisalaan kuuluvien tuotteiden huoltovarmuuden turvaamisen järjestämisestä ja vientivalvontamenettelyistä niin sopimuspuolten välillä kuin kolmansiin maihin nähden. Mukana on myös

määräyksiä teollisesta yhteistyöstä (vastakaupoista).

Sopimus sisältää määräyksiä, jotka kuuluvat lainsäädännön alaan uuden perustuslain tulkintakäytännön mukaan. Puolustustarvikkeiden maastaviennistä ja kauttakuljetuksesta annetussa laissa olevia valtuussäännöksiä ehdotetaan esityksessä tarkennettavaksi. Lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan samana ajankohtana kuin sopimus.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Valiokunta pitää hallituksen esitykseen sisältyvää sopimusta ja siihen liittyviä lakiehdotuksia tarkoituksenmukaisina pohjoismaisen ja kotimaisen puolustusmateriaaliteollisuuden kannalta. Yritystason yhteistyötä on viime vuosina tehty Pohjoismaissa erityisesti ampumatarvikkeiden ruuti- ja räjähdeolosuhteissa. Puolustusolosuhteiden rakennemuutos on jatkunut viime vuosina voimakkaana kansallisella, pohjoismaisella ja eurooppalaisella tasolla.

Puolustusmateriaalialan teollisuuden kilpailukyvyyn parantamista ja sen toiminnan pitkäjänteisen suunnittelun turvaamista korostettiin esimerkiksi eduskunnalle annetussa selonteossa "Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka 2001" (VNS 2/2001 vp) sekä siitä annetussa puolustusvaliokunnan mietinnössä PuVM 2/2001 vp. Puolustusvaliokunta katsoi mietinnössään, että suomalainen puolustusteollisuus verkottuu jatkossa yhä enenevässä määrin pohjoismaisen ja eurooppalaisen teollisuuden kanssa. Valiokunnan mielestä on epärealistista olettaa, että mikään puolustusteollisuutemme alue voisi toimia pelkästään omien puolustusvoimiemme tilausten varassa.

Puolustusvaliokunta toteaa, että käsiteltävänä oleva sopimus on luonteva jatko kansainvälisen yhteistyön kehittämiseksi ja luo edellytyksiä tämän yhteistyön tiivistämiseksi. Sopimus luo samalla puitteet Pohjoismaiden välisille huoltovarmuusjärjestelyille, vientivalvonnalle ja vastakauppasäädösten soveltamiselle.

Hallituksen esityksessä todetaan, että huoltovarmuus on pystyttävä turvaamaan myös tilanteissa, jossa kotimaista alan teollisuutta uudelleenjärjestelyjen vuoksi siirretään ulkomaille. Myös em. puolustuselonteossa todettiin, että mahdollisuudet turvata maamme huoltovarmuutta pelkästään kansallisin toimenpitein ovat heikentyneet. Kriisitilanteissa Suomi voi selonteon mukaan olla vain rajoitetusti omavarainen.

Hallituksen esityksessä on todettu, että ampuatarvike- ja räjähdealan huoltovarmuus pyritään tässä tilanteessa turvaamaan yhteisin valtiosopimustasoisin järjestelyin. Valiokunta toteaa, että kyse on huoltovarmuuden kannalta erittäin keskeisestä teollisuudenalasta, jolla on tällä hetkellä vakavia tilausten pienenemisestä johtuvia kannattavuusongelmia. Rakennejärjestelyt ovat kesken ja ylikapasiteettia on vielä Pohjoismaisakin. Valiokunta pitää tärkeänä, että rakennkehityksessä otetaan teollisuuden tarpeiden ohella keskeisesti huomioon myös Suomen puolustuksen tarpeet.

Valiokunta kiinnittää huomiota sopimukseen sisältyvään neuvottelumenettelyyn kriisitilanteissa. Mikäli tällainen tilanne vaikuttaa yhteen tai useampaan sopimuspuoleen, osapuolet neuvottelevat välittömästi keskenään ratkaistakseen mahdolliset ongelmat, joita liittyy soveltamisalaan kuuluvien tuotteiden toimitukseen niiden omille puolustusvoimille. Tästä on erotettava esimerkiksi ne keskinäiset velvoitteet, jotka Nato-mailla menevät sopimuksen edelle kriisitilanteissa. Sama koskee muun muassa Suo-

men ja Ruotsin liittoutumattomuudesta aiheuttavia kansallisia velvoitteita.

Vientivalvonnassa sopimus tuo sen piirissä olevalle teollisuudelle uuden velvoitteen toimittaa viranomaiselle tietoja vientiin liittyvistä markkinointisuunnitelmista. Vastapainoksi teollisuus saa sopimusmaiden yhteisen käsityksen vientimahdollisuuksista. Valiokunta pitää ilmeisenä, että tämä menettely helpottaa vientiä kohdistamalla markkinointitoimenpiteet maihin, jonne vienti kaikkien sopimusmaiden mielestä on mahdollista. Valiokunta korostaa, että lopullinen vienti Pohjoismaiden ulkopuolelle tapahtuu, kuten esityksessä on todettu, aina lopullisen viejämään säännöin ja muiden osatoimittajamaiden suostumuksella, jolloin kansallinen päätösvalta ei vientivalvonnassa muutu.

Sopimuksen myötä siinä mukana olevat Pohjoismaat luopuvat kansallisten vastakauppoja koskevien vaatimusten tiukasta soveltamisesta. Nykyiset vastakauppoihin liittyvät vaatimukset

korvataan ylläpitämällä maakohtaisia vastakauppatilejä ja laatimalla määrävälein raportteja tämän vastakauppataseen toteutumisesta. Puolustusvaliokunta pitää etenkin alkuvaiheessa tärkeänä seurata, miten tasapaino maiden välillä toteutuu.

Valiokunta ehdottaa myös harkittavaksi erillisen suomalaisen koordinoituelimen perustamista seuraamaan sopimuksen toteuttamista ja sen soveltamisen käytännön vaikutuksia. Tässä elimestä tulisi olla sekä puolustushallinnon että puolustusteollisuuden edustus.

Lausunto

Lausuntonaan puolustusvaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että ulkoasiainvaliokunta mietintöönsä laatiessaan ottaa edellä lausutun huomioon.

Helsingissä 5 päivänä maaliskuuta 2002

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Ilkka Kanerva /kok
vpj. Jaakko Laakso /vas
jäs. Reijo Kallio /sd
Seppo Kanerva /kok
Juha Karpio /kok
Antero Kekkonen /sd
Seppo Lahtela /kesk
Reijo Laitinen /sd

Raimo Mähönen /sd
Tero Mölsä /kesk
Lauri Oinonen /kesk
Aulis Ranta-Muotio /kesk
Ismo Seivästö /kd
Harry Wallin /sd
vjäs. Kari Myllyniemi /kesk.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Alpo Rivinoja.